

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ข้าวไร่ (upland rice) เป็นธัญพืชที่เกษตรกรในเขตพื้นที่สูงปลูกเพื่อการบริโภค หรือใช้ประกอบพิธีกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน การเพาะปลูกต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ส่วนใหญ่มีผลผลิตต่ำ (กรมการข้าว, 2550) ถึงแม้ว่าการปลูกข้าวไร่จะไม่มีผลผลิตทางเศรษฐกิจของประเทศ แต่เกษตรกรกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในพื้นที่ กลับมีความจำเป็นต้องปลูกข้าวไร่บริโภคเพราะข้าวเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญ มีความผูกพันกับขนบธรรมเนียมประเพณี ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชน และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ที่ไม่มีระบบชลประทาน สำหรับการปลูกข้าวไร่ในภาคเหนือแม้จะพบปัญหาการปลอมปนของพันธุ์กรรมต่างๆ อันเนื่องมาจากสาเหตุ และปัจจัยต่างๆ แต่พบว่ามีหลายๆ องค์กร และหน่วยงานที่ดำเนินการให้ความรู้ ความเข้าใจ และทำงานที่เกี่ยวข้องกับข้าวไร่ในพื้นที่อยู่เช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตามในเขตภาคกลางตอนล่าง ในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่าไม่มีเกษตรกร และชาวเขาบางชุมชนมีการปลูก และใช้ข้าวไร่ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากการปลูกข้าวไร่ถือเป็นการสำรองอาหารที่เกษตรกร และชุมชนให้ความเชื่อถือมากที่สุด และเป็นการแบ่งเบาค่าใช้จ่ายในการบริโภคของเกษตรกรตลอดทั้งปี แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานใดที่ทำงานวิจัย หรือให้ข้อมูลเหล่านี้แก่ชุมชน หรือเกษตรกร

การรวบรวมข้อมูลในเรื่องของการปลูกข้าวไร่ของชุมชนและเกษตรกร จึงคาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ เพราะการทราบวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมการปฏิบัติ การรวบรวมข้อมูลความรู้เรื่องพันธุ์ข้าวที่มีอยู่ และพันธุ์กรรมดั้งเดิม เพื่อป้องกันการสูญหายทางพันธุกรรมในอนาคต รวบรวมปัญหาของข้าวไร่ ภายใต้สภาพแวดล้อม การจัดการ ในเขตพื้นที่ของเกษตรกร ชุมชน นอกจากจะทำให้เกษตรกรภายในและภายนอกชุมชน ได้รับความรู้และเกิดการรวมกลุ่มกันการรักษาวิถีชีวิตของชาวปกากะญอต่อไป และเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน เพราะการถ่ายทอดความรู้จากเกษตรกรสู่เกษตรกร น่าจะเป็นกลไกที่สามารถนำความรู้ต่างๆ ไปใช้ได้จริง และครบถ้วน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นพื้นที่เป้าหมาย โดยเฉพาะสมาชิกของชุมชนชาวปกากะญอของหมู่ 3 บ้านป่าละอู่น้อย ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะชุมชนที่ยังคงมีการใช้ข้าวไร่ในการดำรงชีวิตอยู่หลายแห่ง และคงอนุรักษ์วิถีชีวิตของชุมชนที่สอดคล้องกับสภาพทรัพยากรทางธรรมชาติ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีวัตถุประสงค์หลักของโครงการวิจัย เพื่อรวบรวมองค์ความรู้โดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวปกากะญอกับการปลูกข้าวไร่ ทั้งในด้าน การเพาะปลูกข้าวไร่ การดำเนินชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี โดยสร้างกระบวนการกลุ่มให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวไร่เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งในด้านรูปแบบการใช้พันธุ์ข้าว การใช้พื้นที่ วิธีการปลูกข้าวไร่ของชุมชนและเกษตรกร ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการข้าวไร่อย่างถูกต้องตามวิถีชีวิตของกระเหรี่ยง เพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูลในการเผยแพร่ให้คนในรุ่นต่อไปได้เรียนรู้ และเป็นฐานข้อมูลในการวิจัยที่ใช้ในการวางแผนในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการทำการเกษตร หรือการปลูกข้าวไร่ของเกษตรกรได้ตรงตามความต้องการ และเป็นประโยชน์สูงสุด

คำสำคัญ (Keywords)

การมีส่วนร่วมของชุมชน, การจัดการความรู้, ข้าวไร่, ปกาเกอญอ, พันธุ์กรรมข้าว, ประจวบคีรีขันธ์
Participatory of Community , Knowledge Management , Upland Rice , Pakagalyo local ,
Prachuap Khiri Khan

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวมองค์ความรู้โดยชุมชนที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวปกาเกอญอ กับการปลูกข้าวไร่ ทั้งใน
ด้าน การเพาะปลูกข้าวไร่ การดำเนินชีวิต ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) โดยพื้นที่ศึกษา คือ
หมู่บ้านป่าละอูน้อย ตำบลห้วยสัตว์ใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีรูปแบบการวิจัย ที่ประกอบด้วย การ
วางแผน การปฏิบัติ การสังเกตและการสะท้อนผล

การกำหนดกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้วิจัย ได้แก่ อาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปากร คณะวิทยาการจัดการ และคณะสัตวศาสตร์
จำนวน 3 คน และผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน
2. กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวไร่ ของหมู่บ้านป่าละอูน้อย จำนวน 15 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการ
วิจัยจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่มาด้วยความสมัครใจ
3. ผู้ช่วยนักวิจัยจาก เยาวชนของชุมชน จำนวน 2 คน ที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ และนักศึกษา
คณะวิทยาการจัดการ จำนวน 8 คน